

Хроніка подій Бібліотеки 1902–2012 роки

*Люди разом можуть здійснити те,
чого не в силі зробити одиночки;
єдність умів і рук, зосередження їх сил
може стати майже всемогутнім.*

Д. Уебстер¹⁷

- 1902** Олександрівське міське громадське управління приймає рішення про асигнування 500 руб. на утворення громадської бібліотеки починаючи з 1903 року.
- 1903** Катеринославський губернатор задовольняє прохання Олександрівської міської громади та дозволяє заснувати міську громадську бібліотеку.
- 1904** 22 січня товаришем (заступником) міністра внутрішніх справ Російської імперії сенатором П. Дурново затверджено «Статут Олександрівської Катеринославської губернії, міської громадської бібліотеки», який був надрукований в типографії Б. Я. Штерна.
У грудні загальними зборами визначено склад правління Олександрівської міської громадської бібліотеки під головуванням О. Л. Майдачевського. Членом правління був обраний і історик-краєзнавець Я. П. Новицький.
- 1905** 15 січня Олександрівська міська громадська бібліотека розпочала свою роботу, розташувавшись тимчасово в приміщенні міської думи, в кутку зали думських зібрань.
- 1907** Земськими зборами прийнято постанову про передачу учительської так званої Пушкінської бібліотеки (діяла з 1901

^{17/} Відомий американський діяч XIX ст.

- року) Олександрівській міській громадській бібліотеці. До цієї теми управа поверталася ще кілька разів (1909, 1911 роки), однак питання так і лишалося невирішеним все наступне десятиліття.
- 1908** 22 жовтня Олександрівська міська управа приймає рішення про виділення приміщення для міської громадської бібліотеки (дві кімнати з окремим входом) на розі вулиць Покровської (нині Свердлова, 21) та Катериненської (нині Горького).
- 1909** У вересні громадська міська бібліотека повністю освоїла виділене приміщення. На кінець року книжковий фонд її склав 3916 примірників томів. Загальне керівництво діяльністю здійснювало правління у складі 17 осіб. Бібліотекарем була К.Ф. Волкова.
- 1917** 24 березня відкрито центральну бібліотеку при культурно-освітній комісії спілки металістів і деревообробників м. Олександрівська і його регіону, яку очолив Ф. Керре¹⁸.
- 1920** В Олександрівську діють 4 міські робітничі бібліотеки, одна з яких (обслуговувала Слободку і розташовувалася по вулиці Покровській) є правонаступницею громадської міської бібліотеки.
- 1921** Згідно зі статистичними даними Запорізької губполітосвіти книжковий фонд центральної робітничої бібліотеки на 1 квітня налічує понад 10,0 тис. примірників.
- 1922** Центральна міська робітнича бібліотека стає активною учасницею масового руху з ліквідації неписьменності серед населення Запоріжжя та його околиць, організовуючи при лікнепах, школах грамоти пункти видачі книг, влаштовуючи екскурсії малограмотних до бібліотеки тощо.
- 1923** Книжковий фонд центральної робітничої бібліотеки складав 13709 прим, обслуговував заклад 1844 читача, мав 12 пересувок на заводах та 5 в лікнепах, 4 штатних працівника.
- 1924** При центральній міській робітничій бібліотеці відкрито дитячий відділ, який функціонував до 1938 року.
- 1927** У вересні на засіданні бюро культурно-соціальної секції Запорізької міської ради обговорено питання про стан роботи центральної міської бібліотеки (доповідач А. Аврах). Винесена на розгляд президії міськради пропозиція щодо розширення приміщення закладу.

^{18/} ДАЗО, р.2030, оп.2, спр. 202, арк. 205–215.

- 1928** 20 червня Запорізька міська рада приймає постанову № 1966 щодо пошуків нового приміщення для центральної міської робітничої бібліотеки.
Згідно зі статистичними даними поточного обстеження ЦСУ на 1 грудня фонд книгозбірні складає 20595 примірників, її послугами користується 1537 читачів, штатна чисельність працюючих складає 5 осіб, очолює заклад Ронес.
- 1929** 28 червня на засіданні президії Запорізької міськради (протокол № 26) обговорено питання діяльності центральної бібліотеки та прийнято резолюцію щодо збільшення фінансування (на 1500 крб.) для поповнення українського та дитячого відділів, утворення пересувного фонду для роботи на околицях та розширення приміщення (за рахунок кімнати червоного кутка міськкомгоспу).
- 1930-1933** Центральна міська робітничка бібліотека долучається до процесу колективізації на селі. В планах культмасової роботи, затверджених президією Запорізької міськради, передбачаються обов'язкові виїзди працівників на село (терміном 10–15 днів) для впорядкування сільських, колгоспних бібліотек та пересувок, розгортання пропагандистської роботи у виробничих бригадах, у червоних кутках, на полі, наголошується на необхідності «ширше популяризувати через газету, радіо всі гарні масові, агро-колгоспні, технічні книжки, книжки пролетарських письменників»¹⁹.
- 1935** Центральна міська робітничка бібліотека змінює статус і стає центральною міською бібліотекою.
Отримує окреме приміщення по вул. Чекістів, 30.
- 1936** Президією Запорізької міськради прийнято рішення щодо задоволення клопотання трудових колективів, жителів міста про «привласнення імені великого пролетарського письменника Олексія Максимовича Горького центральній міській бібліотеці».
- 1939** З утворенням Запорізької області центральна міська бібліотека імені О. М. Горького реорганізується в обласну бібліотеку імені О. М. Горького.
- 1941** В перші серпневі дні бомбардування німецькими окупантами Запоріжжя повністю знищено приміщення, майно та 178-тисячний книжковий фонд обласної бібліотеки імені О. М. Горького.

^{19/} ДАЗО, Р 785, оп 1, спр. 471, арк. 7.

- 1943** Відразу після визволення лівобережної частини м. Запоріжжя від гітлерівців військами Південно-Західного фронту, а саме 16 жовтня під керівництвом тимчасово виконуючої обов'язки директора Г. В. Панічевої розпочалася робота по відродженню Запорізької обласної бібліотеки імені О. М. Горького. За 2,5 місяці діяльності працівникам вдалося зібрати під руїнами та отримати від запоріжців 4000 примірників книг. Перший повоєнний наказ по бібліотеці датується 18 жовтня 1943 року.
- 1944** У січні десятитисячний фонд відновлюваної бібліотеки поповнюється першою тисячею книг безкоштовної допомоги Державного літературного фонду СРСР²⁰. 23 лютого наказом облвно № 57 директором закладу призначено М. Ф. Гришко. 9 квітня бібліотека, яка з 16 жовтня 1943 року тричі переїжджала з місця на місце, отримує постійне приміщення (11 кімнат загальною площею 208 м²) у житловому будинку по вул. Лепіка, 12, де функціонувала до 1952 року.
- 1946** Бібліотеку оголошено переможцем республіканського соціалістичного змагання серед обласних бібліотек країни, нагороджено Перехідним Червоним Прапором, Грамотою Центрального комітету працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справі культурно-освітніх установ УРСР та грошовою премією у розмірі 10 тис. крб.
- 1947** Бібліотека виборола почесне друге місце у республіканському соціалістичному змаганні обласних бібліотек України і нагороджена Грамотою Центрального комітету працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справах культурно-освітніх установ УРСР.
- 1948** Колектив бібліотеки нагороджено грамотою ЦК профспілки працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справах культурно-освітніх установ УРСР за перемогу у соціалістичному змаганні. Для поліпшення бібліотечного обслуговування сільського населення рішенням виконкому облради бібліотеку споряджено автомобілем (кузов швидкої допомоги на шасі ГАЗ-АА). На кінець року загальний книжковий фонд бібліотеки зріс до 94441 прим., кількість користувачів сягала 24022 особи, а книговидач – 535000 примірників.

^{20/} Спеціальна структура створена при Наркомпросі РРФСР 4 лютого 1943 року Постановою ЦК ВКП (б) для становлення зруйнованих бібліотек на окупованих фашистами територіях Росії, України, Білорусії.

- 1949** З I кварталу в числі 300 центральних галузевих і окремих обласних бібліотек отримує обов'язковий примірник творів друку російською мовою з Центрального колектора наукових бібліотек (м. Москва).
- 1951** Розпочато будівництво житлового будинку по вул. Спортивній, 14 з вбудованим приміщенням для обласної бібліотеки імені О. М. Горького.
- 1952** Завершено будівництво будівлі по вул. Спортивній, 14 і бібліотека та читачі з 6 грудня почали освоєння нового приміщення.
За успіхи у соціалістичному змаганні бібліотеку нагороджено Почесною Грамотою комітету культурно-освітніх установ України при раді Міністрів УРСР та Республіканського комітету працівників політосвітніх установ.
- 1954** Створено патентний відділ на основі одержання описів винаходів СРСР, НДР, ВНР, ЧРСР, ПНР, БНР.
- 1959** У березні наказом обласного управління культури від 12.03.59 № 81 на посаду директора призначено Г.С. Рябошапку.
Отримано вантажний автомобіль «ГАЗ-51», обладнаний будкою з сидіннями.
- 1960** Введено систему відкритого доступу читачів до книжкового фонду відділу абонементів (згідно з постановою ЦК КПРС "Про стан і заходи поліпшення бібліотечної справи в країні").
За самовіддану працю медаллю СРСР «За трудову доблесть» нагороджено старшого бібліотекаря Кулик Л. Г.
- 1961** Наказом управління культури Запорізької обласної ради депутатів трудящих від 06 березня 1961 року № 39 директором бібліотеки призначено А. І. Бальцера.
- 1965** 15 січня урочисто відзначено 60-річний ювілей бібліотеки.
- 1966** Згідно з Типовим статутом обласної бібліотеки, затвердженим наказом Міністерства культури Української РСР від 26 січня 1966 року № 5-п, бібліотека отримує статус наукового закладу універсального профілю.
Облвиконкомом прийнято рішення про будівництво окремого приміщення для обласної бібліотеки імені О. М. Горького.
- 1967** Частково введено в дію нову структуру бібліотеки (наказ Мінкультури Української РСР від 26 січня 1966 р. № 5п) та створено самостійні структурні підрозділи: відділ комплектування фондів, відділ обробки літератури і організації

каталогів, відділ обслуговування працівників сільського господарства.

Розпочато будівництво головної бібліотеки області за доопрацьованим проектом будівлі бібліотеки АН Білоруської РСР (архітектор Л. М. Гольдштейн) по проспекту імені Леніна між вулицями Українська і Комунарівська.

- 1968** У вересні відбувся зональний семінар-нарада бібліотечних працівників з питань організації та поліпшення нестационарних форм бібліотечного обслуговування населення на базі Гуляйпільського району.
- 1969** Початок становлення бібліотеки як обласного координаційного центру МБА (згідно “Положення про єдину загальнодержавну систему міжбібліотечного абонементу в СРСР”).
- 1970** Підведено підсумки обласного огляду бібліотек, присвяченого 100-річчю від дня народження В. І. Леніна. Групу працівників бібліотеки (І. Г. Бальцер, С. Я. Вільчек, К. Ф. Кулик, Н. І. Музиченко, О. В. Пасицька, С. В. Пономарьова, Т. С. Сукманова) нагороджено пам'ятними ювілейними медалями.
- 1971** Отримано бібліобус «Кубань» виробництва Краснодарського механічного заводу, переобладнаного для зручності в сімнадцятимісний автобус.
- 1972** 31 травня – 7 червня – організовано подорож колективу (17 осіб) до Михайлівського (Псковська область) на VI Всесоюзне Пушкінське свято поезії. Уведено в структуру сектор МБА. Створено відділ літератури на іноземних мовах.
- 1973** Розпочато процес переведення книжкового фонду бібліотеки на інвентарно-форматну розстановку в книгосховищі. Засамовіддану працю нагороджено медаллю СРСР «За трудову доблесть» старшого методиста К. Я. Назаренко (Протасова).
- 1974** Прискорено процес будівництва бібліотеки завдяки впливу громадськості та особистому втручання першого секретаря обкому партії М. М. Всеволожського. Бібліотека стала активною учасницею Всесоюзного комплексного соціологічного дослідження «Книга і читання в житті радянського села», яке проводила Державна бібліотека СРСР імені В. Леніна (1973–1975 рр.).
- 1975** Відзначено 70-річний ювілей бібліотеки.
- 1976** Розпочато експериментально на базі Оріхівського району централізацію мережі масових бібліотек області, організатором якої стала обласна бібліотека – головний методичний центр.

- 1977** У жовтні колективом тресту «Запоріжцивільбуд» (управляючий М. Г. Грулін) завершено будівництво нового приміщення бібліотеки. Урочисте відкриття відбулося напередодні відзначення 60-ї річниці Жовтневої революції.
22 грудня бібліотека почала обслуговування читачів у новій будівлі за адресою проспект Леніна, 142.
- 1978** Відбулися зміни у структурі бібліотеки та штатній чисельності: з'явився відділ літератури з питань мистецтв (створено на базі відповідного фонду обласної бібліотеки та приєднання міської нотно-музичної бібліотеки), патентний відділ реорганізовано у відділ технічної літератури (описи винаходів передано до ЦНТБ). Кількість персоналу збільшилася до 200 працівників.
- 1979** 15 січня уведено в дію вертикальний бібліотечний конвеєр конструкції Суханова.
Наказом Міністерства культури УРСР бібліотеку визначено міжобласним депозитарієм для бібліотек Запорізької та Дніпропетровської областей.
- 1980** Відзначено 75-річний ювілей бібліотеки.
В структуру введено сектор інформації з питань культури і мистецтва.
Завершено централізацію масових бібліотек області, в результаті якої було створено 23 районних та міських ЦБС.
- 1982** 27 травня директором бібліотеки призначено І. П. Степаненко.
- 1983** У вересні (13–14) комісією Міністерства культури Української РСР під керівництвом начальника відділу бібліотек З. А. Печенізької вивчено стан діяльності обласних бібліотек Запорізької області по організаційно-методичному забезпеченню розвитку бібліотечної справи. Результати обстеження обговорено у листопаді на засіданні комісії Міністерства культури УРСР та закріплено відповідною постановою.
- 1984** На базі бібліотеки відбувся республіканський семінар-практикум для заступників директорів та завідуючих відділами комплектування ОУНБ України за темою «Завдання обласних універсальних наукових бібліотек по поліпшенню формування та використання книжкових фондів регіону».
- 1986** У березні (27–28) комісією Міністерства культури СРСР вивчено стан роботи органів культури і бібліотек Запорізької області по реалізації Положення про бібліотечну справу в СРСР. 28 травня результати вивчення обговорено на засіданні

- колегії Міністерства культури СРСР (доповідач директор бібліотеки І. П. Степаненко).
- 1987** За досягнення найвищих результатів в соціалістичному змаганні на честь 70-річчя Жовтневої революції колектив нагороджено Почесною грамотою ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС та ЦК ВЛКСМ.
- 1988** Початок освоєння ринкових відносин у бібліотеці, запровадження платних послуг на основі наказу Мінкультури СРСР «Про платні послуги в бібліотеках» (в номенклатурі читачам запропоновано довідково-бібліографічні та інформаційні додаткові послуги, клуби за інтересами, курси з вивчення мов).
- 1989** Експериментально введено бригадні форми роботи у структурних підрозділах.
- 1990** Запроваджено нові умови господарювання у відповідності до рішення комісії по удосконаленню господарського механізму при Раді Міністрів СРСР (від 25.05.1989).
24–27 вересня відбулася науково-практична конференція «Сучасний читач та бібліотека», учасниками якої були заступники начальників обласних управлінь культури та директори ОУНБ. Серед запрошених Міністерством культури Української РСР гостей – директор Всесоюзної бібліотеки імені В. І. Леніна – М. Карташов, директор Державної публічної історичної бібліотеки РСФСР М. Афанас'єв.
Згідно з розпорядженням начальника обласного управління культури в структуру бібліотеки введено централізовану бухгалтерію, яка обслуговувала три обласні бібліотеки (ОУНБ, для дітей «Юний читач» та для юнацтва).
- 1991** Поява першої комп'ютерної техніки.
8–24 серпня директор бібліотеки в складі української делегації (керівник начальник відділу бібліотек МК УРСР В. Д. Навроцька) прийняла участь в 57-й сесії Ради Генеральної конференції ІФЛА, яка проходила в Москві.
- 1992** Розширено номенклатуру платних послуг (видача книг із читальних залів на вихідні, користування іноземними журналами мод, ксерокопіювання, продаж книг із обмінно-резервного фонду), з метою подальшого розвитку сервісу для читачів та можливостей стимулювання персоналу.
- 1993** Зроблено перші серйозні кроки щодо інформатизації закладу: придбано 12 ПЕОМ, за участю херсонського

колективного малого підприємства «Мак-ком» розроблено проект комплексної автоматизації основних бібліотечно-бібліографічних процесів на основі локальної мережі ПЕОМ АКСNET.

На зміну зношеному автобусу «Кубань» прийшов легковий автомобіль «Таврія» ЗАЗ 25-05 ЯТА.

1994 Реорганізовано відділ науково-методичної роботи у відділ прогнозування розвитку бібліотечної справи в області. 23 грудня урочисто з широким залученням представників місцевих органів влади, громадськості відзначено 90-річчя з дня заснування бібліотеки.

Створено сектор механізації бібліотечних процесів.

1996 Утворено Запорізьку бібліотечну асоціацію (ЗБА), головою якої обрано ветерана бібліотеки, завідувачу відділом прогнозування розвитку бібліотечної справи С. В. Пономарьову. Запорізьким відділенням фонду культури України засновано обласну щорічну премію імені А. І. Бальцера, першим лауреатом якої стала діючий директор ЗОУНБ імені О. М. Горького Степаненко І. П.

Вперше урочисто відзначено Всеукраїнський день бібліотек. Почала функціонувати електронна пошта бібліотеки.

1999 Присвоєно звання “Заслужений працівник культури України” директорів бібліотеки І. П. Степаненко.

2000 Створено інформаційний куток Британської Ради в Україні при відділі літератури іноземними мовами. Введено в структуру новий підрозділ – відділ автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів, придбано та встановлено програмну систему «УФД/Бібліотека».

Розпочато створення електронного каталогу бібліотеки.

2001 Організовано Центр доступу та навчання в Інтернет за сприянням Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні (IREX).

Децентралізовано бухгалтерію при ЗОУНБ і введено в структуру бухгалтерську службу.

Розроблено і затверджено Програму інформатизації Бібліотеки на 2001–2005 рр.

2002 Виділено в самостійний підрозділ відділ краєзнавства. Започатковано веб-сайт бібліотеки.

2003 Прийнято регіональну Програму поповнення бібліотечних фондів на період до 2005 року (на основі державної програми).

Отримано грант Посольства США в Україні (проект «Інтернет-центри в публічних бібліотеках LEAP») та у серпні урочисто відкрито безкоштовний Інтернет-центр.

Група працівників стали учасниками X ювілейної Міжнародної конференції «Крим-2003» (Судак) «Бібліотеки і асоціації в мінливому світі: нові технології і нові форми співробітництва».

2004 У жовтні напередодні дня визволення м. Запоріжжя від фашистських окупантів в Академічному музично-драматичному театрі імені В. Магара урочисто відзначено 100-річний ювілей бібліотеки.

Бібліотека стала першим лауреатом премії «За досягнення у розвитку культури Запорізького краю» в номінації «За досягнення у бібліотечній справі», заснованої облдержадміністрацією.

Колектив бібліотеки нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

2005 Розпочато роботу зі створення корпоративного електронного каталогу.

2006 Рішенням обласної ради від 18.01.2006 р. № 12 затверджено обласну Програму поповнення бібліотечних фондів на 2006–2010 рр.

Відкрито Українсько-Канадський бібліотечний центр за сприяння товариства Приятелів України (осередок м. Торонто).

2007 Відкрито Регіональний ресурсний центр для викладачів англійської мови за сприяння Посольства США в Україні при відділі іноземної літератури.

Рішенням Запорізької обласної ради від 29.11.2007 № 44 затверджено нову редакцію Статуту бібліотеки. Змінено назву на: Комунальний заклад «Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека імені О. М. Горького» Запорізької обласної ради.

2008 Оголошено обласний конкурс «Краща сільська бібліотека».

Впроваджена віртуальна довідкова служба «Запитай бібліотекаря».

Затверджено нову структуру КЗ «ЗОУНБ імені О. М. Горького» ЗОР.

Відбулася творча поїздка групи фахівців бібліотеки до Всеросійської державної бібліотеки іноземної літератури імені М. І. Рудоміно (м. Москва) та участь у семінарі-тренінгу «Організація регіональних програм підтримки і розвитку читання».

- Придбано автомобіль ВАЗ 11173 («Калина»).
- 2009** Впроваджено онлайн-послугу електронної доставки документів.
Створено виставкову та конференц-зали.
1 червня урочисто відкрито Дитячу кімнату.
Директор бібліотеки побувала у навчальній поїздці в США (штат Іллінойс), організованій для керівників ОУНБ України Радою міжнародних досліджень і обмінів (IREX) в рамках проекту «Бібліоміст», фінансованого Біллом і Меліндою Гейтс.
- 2010** Відкрито залу електронних ресурсів.
Відкрито регіональний тренінговий центр програми «Бібліоміст» (партнерська угода IREX, USAID, Мінкультури України профінансована Біллом і Меліндою Гейтс).
- 2011** Виділено у самостійний підрозділ відділ періодики.
Створено відділ інноваційного розвитку і зв'язків з громадськістю.
Проведено обласну акцію «Бібліотекам – суспільну підтримку».
Бібліотеку визнано переможцем регіонального конкурсу на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України за посібник «Календар знаменних і пам'ятних дат Запорізької області» 2011 та 2012 рр.
В результаті модернізації закладу створено 5 локальних мереж, задіяно 114 комп'ютерів, із них 43 з доступом до Інтернету.
- 2012** Запроваджено автоматизований запис користувачів.
Введено в структуру самостійний підрозділ – відділ рідкісних і цінних документів.
Вперше на Запоріжжі бібліотекою в новому форматі – акція «Ніч у бібліотеці» – відзначено Всеукраїнський день бібліотек, учасниками якої стали понад 2,5 тисячі жителів міста.

Упорядковано І. П. Степаненко